

Богдан Рицар, Роман Рожанківський, Роман Микульчик
Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології
Держспоживстандарту України та Міністерства освіти і науки України

ТРАНСЛІТЕРУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ З КИРИЛИЦІ В ЛАТИНИЦЮ

Рицар Б., Рожанківський Р., Микульчик Р., 2008

Критично переглянено й перевірено російські та міжнародні стандарти щодо транслітерування слов'янських текстів з кирилиці в латиницю, щоб з'ясувати їх придатність до міжнародного обміну якісною та безпомилковою українськомовною інформацією. Виявлено факти й установлено причини знівечення інформації та вирішено розробити національний транслітераційний стандарт міжнародного рівня за правилами ISO 9:1995.

The Russian and international Slavic texts transliteration standards are revised for clarify the availability to international interchange of qualitative and error-free Ukraine-speaking information. The grounds of information defacements are established and working up the national transliteration international level standard in according to the norms of ISO 9:1995 is decided.

Мета цієї роботи – переглянути досі чинний в Україні транслітераційний стандарт ГОСТ 16876-71 «Правила транслитерации букв кирилловского алфавита буквами латинского алфавита» за критеріями відповідності до сучасних потреб держави, зокрема дотримання правил міжнародної угоди про нестворення технічних бар'єрів у торгівлі в СОТ. Залежно від отриманих вислідів належить зробити потрібні зміни до ГОСТ 16876-71 або, якщо це неможливо, розробити новий національний стандарт, а цей ГОСТ скасувати.

Терміни та визначення застосованих понять:

транслітерування – Передавання тексту, написаного певною абеткою, літерами іншої абетки
транслітеровання, транслітерунок – Текст, отриманий внаслідок транслітерування
транслітерація – Явище; спосіб транслітерування; сукупність заходів і засобів для транслітерування

текст – Інформація, подана певною системою графічних знаків

абетка – Сукупність усіх літер певної мови, розміщених в усталеному для цієї мови порядку

діакритичний знак, діакритик – Позарядкова позначка, яка модифікує літеру

кирилиця – Розширена кирилична абетка

латиниця – Розширена латинична абетка

основна латиниця – Латинична абетка, складена з 26-и найпоширеніших літер в абетках сучасних мов, пов'язаних з латиною.

До систем транслітерування кириличних літер на латиничні ставлять багато різних вимог залежно від призначення. Так, для ISO 9:1995 «Мета цього міжнародного стандарту та інших з цієї серії – забезпечити засоби для міжнародної комунікації письмовими повідомленнями у формі, яка дає змогу автоматично пересилати та відтворювати їх людині або машині. Система перетворення в такому разі має бути однозначна та цілком зворотна.» [2].

Стандарт ISO 9:1995, а також ГОСТ 16876-71, призначено «для застосування в сфері науково-технічної інформації та бібліотечної справи, але їх можна застосовувати і в інших сферах. Проте вони не знайшли широкого застосування в повсякденній практиці, бо запропоновані ними вирішення переважно призводять до неспроможності невідповідної людини прочитати транслітероване слово, або упізнати його орфографічний еквівалент, або приблизно відновити відповідне початкове слово. До того ж міжнародний стандарт передбачає використовувати діакритики за відсутності в основній латиниці потрібної літери, що унеможливило його вживання в більшості випадків, коли текст реалізують за допомогою загальнопоширених друкувальних систем з обмеженим набором знаків.» [5].

Зауважмо, що ГОСТ 16876-71 описує три типи систем транслітерування, враховуючи, що в основній латиниці лише 26 літер, а в кирилиці значно більше (в українській – 32) і застосовуючи в латиниці додатково: літери з діакритиками; літеросполуки; літери з діакритиками і літеросполуки.

Мету нових російських транслітераційних стандартів СИБИД [4] описано так: «упорядкування правил пересилання текстів, написаних кирилицею, засобами латиничної абетки для полегшення міжнародного обміну інформацією та просування на міжнародний ринок інформаційних ресурсів, створених у країнах СНД» [5]. Одне з головних завдань стандарту СИБИД – «полегшити можливість використання для транслітерації лише основної латиниці, наявної у репертуарі масових друкувальних пристроїв» [4].

Ураховуючи стандарти [2; 3; 4] та праці українських авторів [5–12] з проблем транслітерації, треба виділити такі вимоги до систем транслітерації українського кириличного тексту в український латиничний:

Нормативність – дотримання вимог (норм) українського правопису та реалізація транслітераційної системи як складової частини (невід’ємного компонента) цього правопису. Транслітераційна система разом з транскрипційними поясненнями повинні забезпечити однакове прочитання того самого українського тексту, поданого кирилицею і внаслідок транслітерації – латиницею.

Системність – її відображає транслітераційна таблиця, побудована на науково-технічних засадах, які певною мірою враховують зазначені вимоги від **універсальності** до **простоти**.

Універсальність – здатність системи виконувати різноманітні завдання міжнародного спілкування, вживаючи транслітеровані в латиницю українські кириличні тексти, під якими розуміємо будь-які інформаційні письмові повідомлення, зокрема у формі літери, слова, назви, напису, а саме [6]:

- імена й прізвища громадян України у документах, що засвідчують особу;
- власні назви населених пунктів, вулиць, майданів, установ, закладів та інших об’єктів на географічних картах, шляхах, вулицях, будинках і засобах усіх видів транспорту та в документах;
- імена й прізвища авторів та назв творів, видавництв тощо в бібліографічній праці (каталоги, абеткові покажчики, реєстри, списки публікацій);
- наукові тексти, зокрема мовознавчі, словники тощо;
- адреси та інші інформаційні тексти міжнародної пошти та телекомунікаційних мереж;
- тексти спілкування через міжнародну пошту, зокрема електронну, та телекомунікаційні мережі.
- у всіх сферах діяльності (право, зв’язок, комерція тощо), коли потрібно український текст записати латиницею.

Літерооснащеність – забезпеченість застосовуваних програмно-технічних засобів потрібними наборами кириличних і латиничних літер. В [1; 4] запропоновано кілька систем транслітерації кириличних літер у латиничні для реалізації всіх потреб суспільства, але їх паралельне застосування з часом може призвести до непорозуміння і, навіть, хаосу. Найкраще, якби кожна слов’янська мова з кириличним письмом мала лише одну нормативну транслітераційну таблицю з кирилиці в латиницю.

У справжній транслітераційній системі **А** кожному літеру кириличного тексту міняють на унікальну латиничну літеру, іноді з діакритиком, відповідно до вимог ISO 9: 1995, і для обміну даними між

автоматизованими інформаційними системами застосовують спеціальні машини, оснащені потрібним набором літер розширеної латиниці. Це точна система міжнародного обміну інформацією високого рівня, яка мало придатна для широкого вжитку.

Систему транслітерації Б в літери і літеросполуки основної латиниці призначено для широкого вжитку – її реалізували переважно на загальнопоширених машинах і пристроях (комп'ютерах, принтерах тощо). Цю неточну систему транслітерації за кордоном не знають.

На сьогодні ситуація значно змінилася, бо звичайну комп'ютерну базу даних латиниці розширено так, що з деяких мов можна транслітерувати і в системі **A**. Наприклад, усі латиничні літери з діакритиками (**ê, ž, ĩ, ě, š, ŝ, û, â**), потрібні для такої транслітерації українського тексту з кирилиці, присутні в звичайному комп'ютері (зокрема, в текстовому редакторі WORD). Розширена і точна система **B** потрібна лише тоді, коли для письмового спілкування вимушено застосовують примітивні технічні засоби, які застосовують лише основну латиницю (без діакритиків). Неточну систему Б застосовувати небезпечно.

Одномовність – зорієнтованість лише на тексти одної мови (тут української). Ураховано міжнародну традицію писати всіма латиничними мовами (незалежно від правил читання) власні назви певної країни (наприклад, італійські) точно так само, як подали італійці. «Це істотно спрощує упізнавання (ідентифікування) власних назв фізичних і юридичних осіб чи об'єктів» [6]. Отож, власні українські назви, подані латиницею внаслідок транслітерування за єдиною національною стандартною таблицею, можуть стати міжнародними. Сьогодні, на 17-у році незалежності, такої національної стандартної транслітераційної таблиці нема, бо всі таблиці з російських ГОСТ-ів та стандарту ISO 9: 1995, що стосуються транслітерації кирилических текстів загалом, часто спотворюють українські назви в латиниці (зазначимо, що в ISO/R9-1968 (E) таких спотворень не було). За правилами ГОСТ 16876 спотворення виглядатимуть у системах А, Б так: **Grigorij, Grigoriij** (Григорій); **Kiiv, Kiyiv** (Київ); **Harkiv, Kharkihv** (Харків); **Šogoliv, Shhogoliiv** (Щоголів) тощо. Нам потрібна система, яка утворює **Hryhorij, Kyiv, Harkiv, Šoholiv**.

Безпосередність – відсутність або максимальна обмеженість запозичень з якоїсь сучасної неслов'янської мови, що має латиницю.

Посередність (протилежну властивість) довгий час демонструє російська мова: «...тепер маємо таку ситуацію, коли водночас діють декілька неузгоджених систем запису слів літерами латиниці. Крім згаданих застандартованих систем транслітерації у різних відомствах діють свої системи. На почті для запису адрес і в паспортних столах для оформлення закордонних паспортів живають систему транскрипції, орієнтовану на читання за правилами французької мови. У картографічному відомстві користуються транскрипцією географічних назв, враховуючи читання по-німецьки. А в діловій практиці та в пресі пишуть слова так, щоб вони зрозуміло читалися по-англійськи. Таким чином будь-яке слово (наприклад російське прізвище «Юрьев») може появитися в трьох, чотирьох і більше формах запису літерами латиниці: **Ur`ev – Jur`ev – Yurjev – Iouriev.**» [5].

Зауважмо, що слов'янські мови з латиницею - це джерело латинических відповідників для літер зі слов'янських кирилических мов. Наприклад, літери хорватської абетки – це транслітеровані на латиницю літери сербської абетки.

Посередником для шести слов'янських кирилических мов була і залишається також російська мова, на підставі якої утворено спільні стандартні таблиці, де українська мова постійно отримує 5-7 неправильних латинических відповідників (**г-g; г-ġ; и-i; і-i; х-h** замість **г-h; г-g; и-y; і-i; х-x**) [4].

Традиційність – урахування традиційних фонетических та естетических норм української мови, зокрема давніх традицій транслітерування українських кирилических літер у відповідні латиническі літери чи літеросполуки. До речі, Василь Сімович, ректор Українського університету в Празі, видав працю «Латина для нашої бібліографії» ще в 1927 р.

Зрозуміло, що конверсія (перевід -авт.) систем письма і транслітерація абетковесих систем не забезпечує цілком правильної вимови переведеного тексту, але латиническі відповідники до кожної української кирилическої літери (графічного символу звукового елемента мови) добирають переважно

саме за фонетичними властивостями, що значно сприяє правильному відтворенню тексту. Ось що з цього приводу написано в [4, п. 4]: «Застосовуючи правила перекладу, не завжди можуть дотримуватися вимог звукової відповідності знаків перекладених систем письма, естетичних міркувань і традиційних норм, хоча в кожному окремому випадку треба розробляти такі правила, щоб порушення традиційних, фонетичних і естетичних норм було мінімальне». У [4, п. 6.2] зазначено, що «Для кожної мови розроблено спеціальну таблицю транслітерації, що максимально враховує фонетичні та графічні особливості цієї мови». На жаль щодо української мови це неправда, бо в цьому ніби новому стандарті системи СИБИД [4] бачимо так само покручені транслітераційні пари, як у ГОСТ 1687671 (*див. попередні приклади*).

Повнота – здатність системи **A** точно (прямо й зворотно) транслітерувати будь-який текст без винятків, зокрема зі скороченнями та (чи) чужомовними словами. Скорочення (абревіатури) – ініціали, акроніми, змішані скорочення тощо, в українській мові дуже поширені й необхідні. **Повнота** системи **B** розширеної транслітерації зі застосуванням латиничних літеросполук завжди вимагає попереднього розлучення усіх кирилических літеросполук, які інакше могли б утворити фальшиві (помилкові) латиничні літеросполуки.

Однозначність – спроможність завжди однаково подавати латиницею українські літери, слова чи словосполуки.

Зворотність – спроможність завжди точно відтворити кирилическе написання українського тексту, маючи лише латиничний транслітерунок.

Точність – властивість системи **A** замінити кожну літеру кирилического тексту унікальною літерою дещо розширеної латиниці за рахунок додання діакритиків. **Точна транслітерація** забезпечує умови **взаємодозначності, зворотності, повноти й стислості** перетворень. Система **A**, побудована оптимально за багатьма критеріями, повинна стати єдиною нормативною транслітераційною системою та складником Українського правопису. Паралельне застосування інших систем неодмінно рано чи пізно призведе до хаосу та шкоди українській мові.

Щоб зробити кирилично-латиничну транслітерацію загально доступною, досі вживають **неточну транслітерацію B**, в якій деякі літери кирилиці замінюють на латиничні сполуки з двох чи більше літер, «які не можуть появитися в тексті інакше як від перетворення цих літер» [4, розділ 6]. Із зацитованим ствердженням не можна погодитися, бо досить новозапозиченого терміна чи якогось скорочення, щоб така сама літеросполука появилася іншим способом – не перетворенням з однієї кирилическої літери, а кількома перетвореннями типу кирилическа літера – латинична літера. Наприклад, вважають, що в українській мові нема літеросполуки **-кз-**, і так було б, якби не два чужослова, зафіксовані в українських словниках, - **пакгауз** і **маркграф** зі своїми похідними (**пакгаузний; маркграфський, маркграфство, маркграфиня, маркграфування**).

Дещо ліпшою виглядає **точна розширена транслітерація B** [10; 11], що попередньо в кирилическому тексті розлучає літери всіх літеросполук, які без такого розлучення утворили б латиничні літеросполуки, що присутні в транслітераційній таблиці (наприклад, якщо таблиця містить латиничні літеросполуки **je, zh, ji, ch, sh, shch, ju, ja**, то передусім належить спробувати розшукати й розлучити (апострофом) літери відповідних кирилических літеросполук **йе, зг, йі, цг, сг, сгцг, йу, йа**, отримавши перетворені сполуки у вигляді **й'е, з'г, й'і, ц'г, с'г, с'гцг, й'у, й'а**; у зворотній транслітерації додатково внесені розділові знаки (апострофи) пропадуть [3]). Це абсолютно точна і загальнодоступна система, але дещо ускладнена й уповільнена через попереднє розлучання кирилических літеросполук і цілком недозастосована до вимог міжнародної транслітерації (стандарт ISO 9:1995). Тому в разі загальної доступності до всіх потрібних літер з діакритиками доцільніше застосувати **точну транслітерацію**, бо вона простіша й стисліша. Про **неточну транслітерацію** треба забути через її ненадійність і можливість через інформаційні помилки створювати бар'єри для торгівлі в СОТ.

Запрограмовність – придатність для розроблення програмного забезпечення та комп'ютерної чи машинної реалізації системи.

Простота системи – спроможність завжди легко й швидко транслітерувати текст автоматизованими засобами, а також власноручно.

Перегляд і експертиза ГОСТ 16876-71 виявили чимало помилок, що стосуються української мови (ук) – їх зведено в таблицю 1 (система А) і таблицю 2 (система Б). У ці таблиці поміщено також деякі зауважені помилки, що стосуються інших кирилических мов: білоруської (бе), болгарської (бг), монгольської (мг), сербсько-хорватської (сх), македонської (мк). Виявлено лише одну помилку щодо російської мови (ро).

Таблиця 1

Зауважені помилки в таблиці 1 ГОСТ 16876-71 (система А)

Подано	Має бути	Пояснення помилок
1. аА-аА; 48. яЯ-аА (ро, ук, бе, бг, мг)	1. аА-аА; 48. яЯ-âĀ (ро, ук, бе, бг, мг)	У п.48 замість âĀ подано аА
4. гГ-gG (ук)	4. гГ-hH; гГ-gG (ук)	У п.4 замість hH подано gG; літер гГ взагалі нема.
14. иИ-иИ (ук)	14. иИ-yY (ук)	Замість yY подано иИ
15. іІ-іІ (ук, бе)	15. іІ-іІ (ук, бе)	Замість іІ подано іІ
16. їЇ-їЇ (ук)	16. їЇ-їЇ (ук)	Кирилических літер їЇ взагалі нема – замість них подано іІ; латиничні відповідники ії також замінено на іІ
37. хХ-hH (ук)	37. хХ-хХ (ук)	х-h для української мови неправильно; нічого кращого від х-х не запропоновано
6. hh-D (сх)	6. ђЂ-dD (сх)	Замість dD подано D
8. еЕ-еЕ; 9. ѳѲ-еЕ (бе, мг)	8. еЕ-еЕ; 9. ѳѲ-ѳѲ (бе, мг)	У п.9 замість ѳѲ подано еЕ
32. кК-кК (мк)	32. кК-кК (мк)	Неправильно подано кирилическі літери (кК); Латиничних kK нема в комп'ютері
33. уУ-uU; 47. юЮ-uU (бе, бг, мг)	33. уУ-uU; 47. юЮ-ûÛ (бе, бг, мг)	У п.47 замість ûÛ подано uU

Транслітераційна таблиця 1 із ГОСТ 16876-71, крім латинических відповідників-літер, містить у дужках альтернативні латиническі відповідники-літеросполуки (їх усього 30), тобто тут крім системи А подано ще чимало змішаних систем транслітерації типу (А+Б) чи принаймні одну змішану (якщо, налаштовуючи систему, зробити відразу всі 30 заміні).

Лише одна система А (точна транслітерація) з їх величезної кількості могла би претендувати на нормативність (бути частиною правопису), якби не попередження, що «у разі обміну інформацією на машинозчитувальних носіях застосовувати транслітерацію відповідно до таблиці 2 обов'язково». Тобто, ГОСТ 16876 змушує вживати неточну систему Б, але її та суміші точної та неточної транслітерацій взагалі не можна вживати, коли йдеться про безпомилковий обмін інформацією і уникнення бар'єрів для торгівлі в СОТ.

Так виглядає, що розробники ГОСТ-у 16876-71 цілком не ставили вимог щодо точності й нормативності транслітерації.

Таблиця 2

Зауважені помилки в таблиці 2 ГОСТ 16876-71 (система Б)

Подано	Має бути	Пояснення помилок
4. гГ-gG (ук)	4. гГ-hH; гГ-gG (ук)	У п.4 замість hH подано gG; літери гГ взагалі нема.
14. иИ-иИ (ук)	14. иИ-yY (ук)	Замість yY подано иИ
15. іІ-ihIh (ук, бе)	15. іІ-іІ (ук, бе)	Замість іІ подано іІ
16. їЇ-jiJi (ук)	16. їЇ-jiJi (ук)	Кирилических літер їЇ взагалі нема – замість них подано іІ
6. hh-D (сх)	6. ђЂ-dD (сх)	Замість dD подано D;
32. кК-jkJK (мк)	32. кК-jkJK (мк)	Замість кирилических кК подано kK

Неточна транслітерація (Б) небезпечна для вжитку через незахищеність від можливих обмінів помилковою інформацією. Таку систему треба перетворити в **точну розширену транслітерацію**, де на першому етапі розлучають літери всіх кириличних літеросполук, які б інакше утворили фальшиві латиничні літеросполукки. Другий недолік неточних систем (і навіть перетворених у точні розширені) полягає в тому, що їх не передбачила ISO в своїй автоматизованій системі для міжнародного обміну інформацією.

Усі розглянені стандарти і проекти щодо транслітерації з української кирилиці в латиницю [1–11] однаково подають 16 транслітераційних пар: **а-а, б-б, д-д, е-е, з-з, к-к, л-л, м-м, н-н, о-о, п-п, р-р, с-с, т-т, у-у, ф-ф**.

Стандартні й запропоновані транслітераційні пари для решти українських кирилических літер (їх також 16) зведено в таблицю 3. Останні два стовпці таблиці 3 утворюють (разом з наведеними вище 16-ма консенсусними парами) оптимальні **А** і **Б** системи української кирилично-латиничної транслітерації. У системі **А** лише 8 додаткових латинических літер з діакритиками і всі вони присутні в комп'ютері, а в системі **Б** – відповідно лише 8 літеросполук. Системи **А** і **Б** містять 24 однакові транслітераційні пари. Пару **х-х** уведено з кількох причин: латинська літера **х** не задіяна й дає змогу створити однакову пару для систем **А** і **Б**; пара **х-н** цілком неправильна; латинических літер **к** з діакритиками (для утворення пари з кирилическим **х**) нема в комп'ютерній базі даних; кращі пари для кирилического **х** ніж **х-х** для системи **А** не запропоновано. Остаточно транслітераційні системи **А** і **Б** подано відповідно в таблицях 4 і 5.

Таблиця 3

Система **А**

Кирилиця																																	
а	б	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ю	я	ь	'
a	b	v	h	g	d	e	ê	ž	z	y	i	ï	j	k	l	m	n	o	p	r	s	t	u	f	x	c	č	š	ŝ	û	â	'	'
Латиниця																																	

Таблиця 4.

Система **Б**

Кирилиця																																	
а	б	в	г	ґ	д	е	є	і	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ю	я	ь	'
a	b	v	h	g	d	e	je	zh	z	y	i	ji	j	k	l	m	n	o	p	r	s	t	u	f	x	c	ch	sh	shch	ju	ja	'	'
Латиниця																																	

Розроблена система **А** має служити для міжнародного обміну письмовою інформацією спеціально створеними для цього засобами (ISO 9: 1995), а також застосуванням більшості загально-доступних засобів, передусім сучасних комп'ютерів. Система **А** зі своїми транслітераційними парами має стати нормативною, тобто невід'ємною частиною Українського правопису.

Ненормативну, але розширену та безпомилкову систему **Б** можна застосувати лише в екстремальних випадках, коли система **А** недоступна.

Висновки

щодо непридатності ГОСТ 16876-71 для подальшого вжитку

1. Стандарт **ГОСТ 16876-71** погано оформлено: деякі слов'янські літери неможливо розпізнати без допомоги іншого транслітераційного стандарту; часто не можна розпізнати діакритики; багато діакритиків просто опущено (див. таблиці 1 і 2).

2. Цілком не враховано традиційні фонетичні та естетичні норми української мови у побудові транслітераційних пар: у системі **А** утворено **г-г** замість **г-н**; **и-і** замість **и-у**; **і-і** замість **і-ї**; **і-і** замість **ї-ї**; цілком вилучено українські кирилическі літери **г, і**. Це зроблено в 1971 р., коли вже існував стандарт ISO R9: 1968, в якому для української мови передбачено пари **г-н, и-у, і-і, і-ї**. Вади **ГОСТ 16876-71** фактично знищують українську латиницю як засіб поширення української мови, передусім українських власних назв, у світі.

3. Цей стандарт безпідставно змушує вживати систему Б неточної транслітерації, яка не захищена від утворення помилок у странслітерованих інформаційних текстах.

4. Цей стандарт охоплює 7 кирилических мов, не професійно їх суміщує за літерами і не передбачає поточних змін щодо однієї мови, як це робить ISO 9: 1995.

5. Стандарт застарів – у Росії він нечинний з 2000-го року.

6. Унаслідок багатьох недоліків, зазначених у **ГОСТ 16876-71**, ТК-19 робить висновок, що цей ГОСТ не піддається доопрацюванню й Україні він непотрібний. Так само непотрібний стандарт ГОСТ 7.79–2000 серії СИБИД, який мало чим кращий від попереднього стосовно української мови.

Оскільки **ГОСТ 16876-71** не можна вдосконалити, ТК-19 розробив проект нового національного стандарту України «**Транслітерування українських текстів з кирилиці в латиницю**» (9 сторінок А4, шрифт 12 TimesNew Roman: 5 таблиць) зі скасуванням міждержавного стандарту ГОСТ 16876-71. Вважаємо, що з цього проекту виросте стандарт, який стане частиною українського правопису та застосовуватиметься в усіх сферах діяльності. Оптимальну за всіма параметрами систему транслітерації **А** (таблиця 4) вироблено на підставі зведених стандартних систем транслітерації та запропонованих в Україні проектів таких систем (див. таблицю 3).

ISO повинна прийняти український стандарт для мінародного вжитку згідно з пропозицією ISO «Прийняття цього міжнародного стандарту (ISO 9: 1995) для міжнародного спілкування залишає кожній країні змогу прийняти для власного вжитку національний стандарт, який може відрізнитися за умови, що він сумісний з міжнародним стандартом. Система пропонує уможливити це і прийняти для міжнародного вжитку, якщо створені графізми (літери, знаки) можна автоматично перевести в графізми (увідповіднити з графізмами), що вжиті в будь-якій національній системі, доки це буде потрібно».

1. *ГОСТ 16876-71: Правила транслитерации букв кирилловского алфавита буквами латинского алфавита.* – 1981. – с. 9. 2. *ISO 9: 1995(E) Information and documentation – Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters – Slavic and non-Slavic languages.* – IV+12 p. 3. *ISO / R9 – 1968(E) ISO Recommendation R 9 International system for the transliteration of Slavic Cyrillic characters* – 8 p. 4. *ГОСТ 7.79–2000: Межгосударственный стандарт. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Правила транслитерации кирилловского письма латинским алфавитом.* – Минск, – III. – 21 с. 5. *Н. Ф. Чумакова, О.А. Антошкова, В. Н. Белоозеров. Пояснительная записка к проекту межгосударственного стандарта «СИБИД. Правила транслитерации кирилловского письма латинским алфавитом» (окончательная редакция).* – 1998. – 3 с. 6. *ДСТУ: Транслітерування українських літер латинськими (проект).* – К., Держстандарт України, 2002. – 9 с. 7. *Т. Кияк, А. Дяков. Українська латинка – мовні та соціальні аспекти // Час.* – 28 серпня – 3 вересня 1997. – С. 11. 8. *А. С. Дяков, Т. Р. Кияк. Латинська транслітерація як складова частина українського правопису // Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами. Міжнародна наукова конференція, Київ, 7–8 грудня 1993 р.* – К., 1995. – С.30–47. 9. *Лист А. Дякова до ТК-19 від 22.12.1997 р. щодо свого погляду на українську латинку.* – 4 с. 10. *Інтернаціональна транслітерація // Зенон Кузеля, Ярослав Рудницький. Українсько-німецький словник.* – Wiesbaden, Otto Harrasowitz, 1987. – С. 1499 (передрук з 1943 р.) 11. *Р. Рожанківський, Р. Мисак. Засади та реалізація кирилично-латиничної транслітерації українських назв і текстів // Вісник ДУ «Львівська політехніка» Серія «Проблеми української термінології».* – 1998. – № 336 – С. 137–140. 12. *Б. Рицар, Р. Рожанківський. Українсько-латинська транслітерація. Універсальність і точність // Українська термінологія і сучасність: Матеріали II Всеукраїнської наук.ї конф.* – К.: НАН України, 1997. – С. 232–235. 13. *ГОСТ 7.29-80: Представление расширенного кириллического алфавита для обмена информацией на магнитных лентах.* – с. 6.